№ 192 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 4 1903 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 4 № 192

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թղթակցում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր լեռնային տնտեսութիւնը. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Երկրորդ համառուսական բժշկական ժողով Պեատիգորսկում. Հին ցաւի մասին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ինչ է կատարվում Մակեդոնիայում. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Եւրոպայի հասարակական կեանքէն.

ՄԵՐ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Երեկվայ մեր յօդուածում, խօսելով մեր երկրի բնական հարստութիւնների մասին, խօստացանք կանգ առնել մի քանի արդիւնաբերութիւնների վրա:

Այսօր մենք կանգ կառնենք լեռնային կամ ինչպէս արտասահմանում ընդունված է ասել ալպիական տնտեսութեան վրա: Լեռնադաշտերի կամ սարահարթերի տնտեսութիւնը համարվում է մեր երկրում իբրև աւելի աղքատ և անապահով: Արդարև. լեռնադաշտերում միայն խոտ է բուսնում, իսկ երկրագործական գբաղմունքներից աջողվում է միայն հացահատիկների մշակութիւնը, մինչդեռ հովիտներում և ձորերում կարելի է աճեցնել բազմատեսակ արմտիներ, զարգացնել այգեգործութիւն, պտղաբուծութիւն և աւելի լաւ ապահովել տնտեսութիւնը ձմաակար պատահարներից:

Սակայն եւրոպական ցամաքում շվէյցարացիներին, տիրոլցիներին և նրանց վիճակում գտնվող լեռնականներին աջողվել է ստեղծել շահաւէտ լեռնային տնտեսութիւն և հաստատ ապահովութիւն ձեռք բերել իրանց համար: Այդ լեռնականները իրանց անսասնապահութեամբ, իրանց կաթնատնտեսութեամբ իրանց մեղուաբուծութեամբ կարողացել են բարձրացնել հողի արդիւնաբերութիւնը այն աստիճան, որ ներկայումս համարվում են Եւրոպայի լաւ գիւղական դասակարգերի շարքում:

Քառասուն տարի առաջ մեր երկրում չը կային եւրոպական պանիրներ և այդպիսիները բերվում էին ուրիշ տեղերից. մինչդեռ այժմ մեր լեռնադաշտերը իրանք արդիւնաբերում են շվէյցարական պանիր և այնպիսի լաւ յատկութեան, որ Մոսկվայի, Պետերբուրգի, Օդեսայի և ուրիշ քաղաքների վաճառանոցներում համարվում են լաւագոյնները Ռուսաստանում: Ներկայ 1903 թուականին շվէյցարական պանրի պատրաստութիւնը Անդրկովկասում աւելի ևս մեծ ծաւալ ընդունեց և հասաւ 35,000 պուդի:

Սակայն մինչև այժմ դեռ շատ փոքր շրջանն է մեզանում պարապում շվէյցարական պանրի պատրաստութեամբ: Եթէ այն բոլոր տեղերը, որոնք յարմարութիւններ ունեն այդ արդիւնագործութեան համար, սկսեն զարգացնել գիւղատնտեսութեան այս ճիւղը՝ նրանք կարող կը լինեն այնպէս ընդարձակել գործը, որ մենք կարող կը լինենք մեր գործարաններում պատրաստել գոնէ տասն անգամ աւելի պանիր, քան ներկայումս ունենք: Եւ եթէ Շվէյցարիան կարողացել է կաթնատնտեսութեան արդիւնքներով ստեղծել ապահով կեանք իր ազգաբնակութեան համար, նոյնն էլ կարող է անել և մեր Անդրկովկասը իր միլիոնաւոր դեսեատին պարունակող ալպիական տարածութիւններով:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿՈՒՄ

I

Պեատիգորսկը, որ վերջին ժամանակները բոլորովին դատարկվել էր, այս մի երկու օրվայ մէջ մի արտասովոր կենդանութիւն է ստացել: Ռուսաստանի ամեն կողմերից և ծայրերից ժողովին մասնակցելու եկել են բժիշկներ և մասնագէտ—ինժեներներ: Մօտաւորապէս մինչև այսօր հաւաքվել են 600 բժիշկներ: Բացի բժիշկներից և մասնագէտներից, եկել են բազմաթիւ լրագրական գործիչներ թէ մայրաքաղաքների և թէ գաւառական մամուլի կողմից: Այսօր տեղական լրագրի խմբագրատանը բոլոր թղթակիցներս հաւաքված, ստանում էինք բոլոր ժողովներին ազատ մուտք ունենալու համար տոմսակներ: «Մշակի» խմբագրութիւնը նոյնպէս ստացաւ առանձին սեղ ժողովներում:

Հետաքրքրական էր, ինչպէս մենք լրագրական աշխատակիցներս, ներկայանալով իրար, անուանում էինք այն լրագրի անունը, որին թղթակցելու էինք ժողովների մասին: Այդտեղ առաջին անգամ ես իմացայ, որ «Մշակը» լաւ ծանօթ է ռուս լրագրական աշխարհում և կարծես հայ մամուլը ծանօթ է ռուս գրող դասակարգին «Մշակի» անուամբ միայն:

Համառուսական բժշկական ժողովի առաջին նիստը կայանալու է վաղը, սեպտեմբերի 1-ին: Ժամը $12^1/_2$ կը լինի մաղթանք, որ կատարելու է Պետերբուրգի Միտրօպոլիտ Անտոնին: Ժամը մէկին Նորին Բարձրութիւն պրինց Ալեքսանդր Պետրովիչ Օլդենբուրգեան ժողովը բացված կը յայտարարէ. ժողովին ներկայ է լինելու և երկրագործութեան ու պետական կալուածների մինիստր Երմոլով:

Բացման առիթով արտասանելիք ճառից յետոյ պրոֆէսոր Բ. Ի. Սրեզնեվսկի կը կարդայ ռէֆերատ՝ «Задачи медицинской метеорологіи», որից յետոյ ժողովի քարտուղարը կը կարդայ ժողովի հաշիւը:

Հաշւից յետոյ կը լինի ներկայացուցիչների և պատգամաւորների ընդունելութիւնը: Ի միջի այլոց հարկաւոր եմ համարում յիշել, որ կովկասեան բժշկական ընկերութեան կողմից դելեգատ է եկել ժողովին բժիշկ Բաքայեանը, որ պատրաստել է զեկուցում Արասթումանի բժշկական նշանակութեան մասին: Ամենից յետոյ կը յայտարարվի պաշտօնական անձնաւորութիւնների ընտրութեան ցուցակը:

Այսօր, ժամը $7^1/_2$-ի երեկոյեան, Լերմոնտովի գալերէայում տեղական բժիշկները հրաւէր էին տարքել իրանց նորեկ ընկերակից բժիշկների համար: Ամբողջ գալերէաւմ չալ ժվելու տեղ չը կար բազմութիւնից: Մօտ 1500 հոգի կար՝ բժիշկներ, ինժեներներ, լրագրական գործիչներ և տիկիններ, ժողովի անդամների կանայքը և բարեկամները: Երեկոյթը շատ ուրախ և աշխոյժ անցաւ: Երաժշտութիւնը ժամանակ առ ժամանակ նուագում էր: Տեղական բժիշկները հիւրասիրում էին իրանց ընկերակիցներին և տիկիններին թէյով և քաղցրաւէնիքներով:

Երեկոյթում խիստ սրտաշարժ տեսարաններ հանդիպեցայ:

Անա տեսնում էք մի ծերունի պառաւհեց իր վաղեմի համալսարանական ընկերոջը, որին գուցէ տասնեակ տարիներ համալսարանական նստարանից չէ տեսել և փաթաթվում են, համբուրվում: Աշակերտները պատահում են իրանց ուսուցիչներին—պրօֆէսօրներին: Մէկ խօսքով այսօրվան երեկոյթը խիստ գեղեցիկ տպաւորութիւն էր գործում, շատ ընտանեկան և ընկերական բնաւորութիւն կրելով: Հայ բժիշկներ շատ քիչ էին աչքի ընկնում, բացի տեղական բժիշկներից եկւոր հայ բժիշկներ քիչ էին:

Ե. Գենջեանց

Օգոստոսի 31-ին

ՀԻՆ ՑԱՒԻ ՄԱՍԻՆ

Նոր չեն մեր մամուլի մէջ այն կշտամբանքները, որ լսվում են բարձրագոյն կրթութիւն ստացած ինտելիգէնտների դէմ, որ նրանք չեն հետաքրքրվում հայրենի կեանքով, որ նրանց օտար է մայրենի գրականութիւնը, լեզուն և այլն: Այդ կշտամբանքները այնքան զօրեղ բնաւորութիւն են կրում, որ վերջերս պարբերական հրատարակութիւններից մէկը բացարձակապէս իր բաժանորդների սակաւութեան պատճառը համարեց «գեաղայ ինժեներներին»: Թէ որքան էր արդարացի թերթը՝ այդ թողնում ենք մի կողմ, բայց որ «գեաղայ ինժեներները» մեղաւոր են հայ գրականութեան առաջ,—դա անհերքելի է: Այս տողերը մեզ առիթ է տալիս գրելու այն յօդուածը, որ տպագրել է «Новости» լրագրի № 233-ում պ. Գր. Ստարցեվ՝ կովկասեան ընթերցողին ծանօթ մի անձնաւորութիւն:

Գ. Ստարցեվ իր «Գրականութիւն և դպրոց» յօդուածում գրում է. «Վերցրէք մեր ինժեներներին, բժիշկներին, լեզուաբաններին, ուսուցիչներին—նրանցից շատ քչերն են ծանօթ ոչ միայն արևմտեան Եւրոպայի հասարակական հոսանքներին, այլ և իրանց հայրենիքի: Այդ ինժեներները, բժիշկները չը գիտեն նոյն իսկ մայրենի գրականութիւնը: Տոլստոյի, Դոստոեվսկու, Տուրգենևի անունները շատ քիչ են ծանօթ նրանց, իսկ նոր գրողներինը—աւելի քիչ: Ես, օրինակ, ճանաչում եմ երիտասարդ ինժեներների, որոնք չեն լսել Գլ. Ուսպենսկու մասին, չեն ճանաչում Շչեդրինին: Նրանցից մէկը նոյն իսկ իմաստութիւն էր ցոյց տուել գրադարանում հարցնելով Օստրովսկու «Յուսարի Թագաւորութիւն» վէպը: Ծղճուկը կառաղել էր գրադարանապետուհու ազնուութեան վրա, եւ ք վերջինս յայտարարել էր, թէ այդպիսի վէպ գոյութիւն չունի»:

Այս բոլորը կարելի է ասել և հայ ինտելի-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Հակագերեվարական դաշնակցութիւնը.—Ազատ միջավայրը:

—

Չեմ յիշեր, թէ ով ըսած է սա յատկանշական խօսքը.—Քաղաքակրթութիւնը ոսկեղօծ խնձոր մըն է, որուն մէջը փտած է: Եւ արդարև այդ շողշողուն բառին տակ որքան փտութիւններ, որքան վէրքեր կան ապահոված: Բայց, այսօր, քրքրենք այդ վէրքերէն մէկը՝ պոռնիկութիւնը:

Ա՜հ, ինչ գեղեցիկ նիւթ բարոյախօսներու քարոզին համար: Ամօթխածութեան, զայրոյթի ինչ վրդովուած չէչտեր, յօնքերու ինչ չանթահարող պռստումներ, դէմքի ինչ ուժգին ծամածռութիւններ ու զզուանքի, դատապարտութեան ինչ վրէժխնդիր բառեր դէպի այն դժբաղդ, թշուառ արարածները, որ ապրելու ամողայ պէտքէն մղուած՝ իրենց մարմնի հեշտանքը կը ծախեն: Անոնք աւելի արժանի են արգահատանքի, գթութեան, քան թէ զզուանքի և ատելութեան: Որովհետև անոնք աւելի զոհեր են, քան յանցաւորներ, զոհեր՝ հասարակական յոռի, մարդասպան կազմակերպութեան: Անոնցմէ որն արդեօք պիտի ուզէր չը սիրուած, նոյն իսկ ատուած մարդուն ծախել իր սէրը, չայլել իր զգուանքները: Գիշերը՝ լապտերներու եղերական ճառագայթումին ու ցուրտը արհի մասնող, քաղամերկող, իրենց ամօթը, իրենց անձկութիւ՜ը ամենուն աչքև փառող լոյսին տակ քալել, թափառել՝ գտնելու համար մէկը, որ հեռեւեալ օրուան իր հացը ապահովէ:

Անհ այս պարիաներուն դէմ է, որ պաշտօնական, ծակ բարոյախօսները զայրոյթով ու ատելութեամբ կը լցուին, և ընկերութիւնը, կազմակերպուած պետութիւնը, փոխանակ անոնց անօթութիւնը խաղաղելու, փոխանակ միջոցներ տալու, որ իրենց կեանքը շահեն մաքուր աշխատանքով, անոնց, այդ անժառանգներու ցաւագին լէգէօնին դէմ կը կանգնէ ոստիկանութիւնը, բիրտ ուժը:

Այդ ոստիկանութիւ՜ը, կը կրէ բարքի ոստիկանութիւն (la police des moeurs) ուռուցիկ, բուրժուաօրէն ամօթխած անունը:

«Հասարակաց աղջիկներու» վրա հսկող ուժն է այդ, որ ամեն ուժի պէս հակամիտ ու պատրաստ է միշտ իրաւունքի և օրինականութեան սահմաններէն անդին անցնելու:

Ցայտնի է, թէ «հասարակաց աղջիկները» իրենց տաժանելի արհեստը գործ դնելու համար պարտաւոր են պաշտօնապէս արձանագրվելու հարկ եղած տեղը, ընդունելու բժշկական այցելութիւններ, կրելու բարքի ոստիկանութեան հսկողութիւնը: Այս վերջինին պաշտօնն է նոյնպէս հետամուտ ըլլալ, փնտռել գտնել այն բոլոր դժբաղդները, որ առանց պաշտօնապէս արձանագրուելու, գաղտագողի այդ արհեստը կը գործադրեն: Անոնք երկչոտներ են, որ տակաւին չեն գլորուած այդ զարհուրելի, ապառնող կեանքի յորձանքին մէջ, իրենց միւսը կը վաճառեն, որովհետեւ իրենց ձեռքի աշխատանքը անբաւական է զիրենք ապրեցնելու և կամ անգործութեան սարսափելի օրերուն, ուր ամբողջ օրուան մէջ իրենց ստամոքսը բան չէ մտած: Այդ տխուր արհեստը կը գործածեն, պատահաբար, օգտուելով լաւագոյն օրերու արշալոյսին: Իրենք չեն ուզեր բարքի ոստիկանութեան ճանկն ընկնել, որովհետև գիտեն թէ բանտերն ու արձանագրուելը իրենց վերջնական անկումը պիտի ըլլայ:

Բայց բարքի ոստիկանութեան եռանդը այդ խեղճ ու կրակները երևան հանելու գործողութեան մէջ չամփոփուիր: Իրենք կը ձերբակալեն ոչ միայն կասկածելիները, այլ և այնպիսիներ, որոնք բոլորովին անմեղ են: Իրենց չահատակութիւնները կը գործադրեն մանաւանդ գործաւորուհիներու վրա, զօրս, յաճախ, առանց ո և է փաստի կառաջնորդեն դէպի ոստիկանատուն: Իրենց անսանձ կամայականութիւններէն ազատ չեն մնար նաև «բարձր» դասակարգի կիները: Երբեմն իրենց թակարդին մէջ կընկնեն չողչողուն տիկնոջններով, հարուստ, շքեղ տիկիններ, որոնք իրենց վրա գործադրուած ապօրինութիւնը բաւական թանկ կը ծախեն զիրենք ձերբակալողներուն: Ազնուական տիկինները, վերջապէս, պարզ գործաւորուհիներ չեն, որոնցմէ հասարակ ներողութիւն մը խնդրելով գործը անուշի կապուի: Ոստիկաններէ շատեր նոյն իսկ իրենց պաշտօնը կը կորցնեն: Գործը այդպէսով դարձեալ չի վերջանար, ահագին դոյժակդութիւն մընէ, որ ծայր կուտայ, թերթերը խնդիրը իրենց մատը կը փաթթեն, արշաւանք մը կըսկսի բարքի ոստիկանութեան դէմ, անոնց պետին դէմ: Կը պահանջեն նոյն իսկ բարքի ոստիկանութեան ջնջումը: Պաշտօնական բարոյականի փութկոտ պահապանները, հասարակական բողոքի այդ զօրեղ արտայայտութեան առջև, ժամանակ մը, սանձ կը դնեն իրենց չահատակութիւններուն, կը ամքեն, կը պզտիկնան, կաշխատեն մոռացուիլ, անյայտութեան մանել իրենք զիրենք, բայց շատ չի տևեր, յանկարծ, անոնք դարձեալ սապարէզ կուգան իրենց սիրագործութիւններով: Բայց թէ ինչ ընեն, դիւակներ փնտռող այդ անփառուր ագռաւները. իրենց պաշտօնը այնպիսի պաշտօն մըն է, որ ունի և իր կողմնակի շահերը: Եթէ իրենց ամսականով միայն, վայ է եկեր իրենց գլխուն, պէտք է օգտուիլ այդ կողմնակի միջոցներէն: Ու խիստ յանդիմանութիւններ լսելու, նոյն իսկ պաշտօնազուրկ ըլլալու վտանգին աչք առած՝ անոնք կը ջանան այնպիսի «թռչուններ» ձեռք անցնել որ, թէև անմեղ, նախապատիւ կը համարեն իրենց մէկ քանի ոսկիներէն զրկուիլ, քան թէ ոստիկանատուն առաջնորդուելու անհամարկութեան ենթարկուիլ:

Այսպէս բարքի ոստիկանութիւնը մեծ չարիք մը դարձած է Եւրոպայի մէջ:

Ահա այս չարիքին դէմ մշտնջենական կռիւ մղելու համար ստեղծուեր է, վերջերս, Պարիզի մէջ, ընկերութիւն մը, որ կը կրէ Հակա-գերեվարական դաշնակցութիւն անունը (la ligue anti-esclavagiste): Իր նպատակն է ներկայ ժա-

գէնոնների մասին Օրենսկների համար հետա-չը գնաց. Միջանում մարդիկ կան, բարձրագոյն կրթութեան տէր մարդիկ, որոնք կարծում են, թէ «Արծագանքը» շարունակում է հրատարակուել կամ թէ Վանայ լիճը գտնւում է Տամսիս գաւառում. Հայրենի կեանքին այսքան անծանօթ լինելով [illegible] գրականութեան [illegible] «Ուշադրութեան մեջ Մաքսիմ Գորկիի «Босяки» վէպը!!!

Սակայն ո՞րն է այս երևոյթի պատճառը:

Գ. Սասրցեվ պատճառը գտնում է այն բանի մէջ, որ ռուսական բարձրագոյն դպրոցներում միայն ուշադրութիւն է դարձնւում նեղ մասնագիտական կրթութեան վրա, իսկ հումանիտար գիտութիւնները [illegible] են. Այդ դպրոցների [illegible] գրականութիւնից Պուշկինի, Լերմոնտովի և Գոգոլի ժամանակներից դէն չեն անցնում. Իսկ գրականութիւնը, ըստ պ. Սասրցեվի «կրթում է մեր երևակայութիւնը և բարոյական կարեկցութիւնը: Նա վառվռուն և ուժեղ պատկերներով կը ծանօթացնէր մեզ հասարակական հոսանքների հետ, տալիս է մեզ քաղաքացիական կոչում, փունտ է մեր մէջ հասարակական ոգի... Նա դուրս է բերում մարդուն առօրեայ գծուծութեան նեղ սահմաններից և դարձնում է նրան մի հասարակական էակ, մի քաղաքացի»...

Թողնելով աւելի կոմպետենտ անձանց վճռելու խնդրը մասնագիտական և հումանիտար կրթութիւնների առաւելութիւններն ու պակասութիւնները, մենք այստեղ կը կանգնինք չնչին մի իրողութեան վրայ, որ տարիներից ի վեր մի չարք «հրապարակախօսների» ենթադրել են հայ ինտելիգենցիայի անպատրաստակութիւնը բացատրել գլխաւորապէս հայ գրականութեան իբր թէ [illegible]. Այսօր առա ամենայն թեթևութեամբ մէկը քաշ է գալիս այդ «հրապարակախօսների» գլխին [illegible] ընդունում է. Բայց այդ դա չէ նշանակում [illegible] հայ ինտելիգենտներն [illegible] պէտք է [illegible] Եւրոպէի [illegible] Մի գիտէ, գուցէ մի օր էլ հայ ինտելիգենցիայի [illegible] իր հայրէն ժողովրդի [illegible] համար.

Գուցէ մի օր էլ նա [illegible] ունենայ,

Բաքու. Դ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պաշտօնական «Кавказъ» լրագրում կարդում ենք հետևեալը. «Արէկ, սեպտեմբերի 2-ին, Կարսում, առաւօտեան $10^1/_2$ ժամին, նշանակված պաշտօնեաները ձեռնամուխ եղան արքունի իշխանութեան տեսչութեան տակ ընդունելու հայոց ս. Նշան և ս. Աստուածածին եկեղեցիների գոյքերը: Զանգահարութեան ձայնի հրաւէրով' հաւաքվեց հայերի մեծ բազմութիւն և տեղաւորվեց ս. Նշան եկեղեցու շուրջը, ինչպէս նաև կտուրների վրա և հարևան տներում: Ոստիկանութեան և ոստիկանական պահապանների պահանջին' ցրվելու և հեռանալու այստեղից' ամբոխը պատասխանեց քարերի տարափով և հուսցանաձգութեամբ յետ մղեց ոստիկանութեան: Տուտով եկեղեցու մօտ եկան ուրիշ պահապան զինուորներ շրջանի կառավարչի հետ միասին և կօզակների գնդի երկու հարիւրակ' գնդապետ Դվիցինսկու հրամանատարութեամբ: Շարունակ աւելացող ամբոխը նրանց էլ դիմաւորեց քարերով և հրացանաձգութեամբ: Որովհետև ցրվելու պահանջը չը կատարվեց, ուստի պահապանները ստիպված էին մէկ-մէկ հրազէնք պարպել, որից յետոյ պահապանները կօզակների օգնութեամբ մաքրեցին հրապարակը և տները ամբոխից: Այդ ժամանակ հրապարակին մօտեցաւ բերդային գնդի մի ռոտա: Ոստիկանական պահապաններից մէկը վիրաւորվեց և մի քանի հոգի էլ վնասվածքներ ստացան: Ամբոխից սպանված է մի մարդ և երկուսն էլ վիրաւորված են: Ս. Աստուածածին եկեղեցու մօտ ընդունող պաշտօնեաներին նոյնպէս սպասում էր հայերի բազմութիւն, որ սակայն ցրվեց զօրքերի միջոցով առանց զէնքի դիմելու: Ձերբակալված են 77 անձինք, որոնց թւում և երկու քահանաներ: Ընդունողները ցուցակագրեցին եկեղեցական գոյքերը»:

—

Մեզ հաղորդում են, որ երեքշաբթի, սեպտեմբերի 2-ին, երեկոյեան գնացքով Թիֆլիսի վրայով անցաւ դէպի Էջմիածին Բեսարաբիայի թեմի առաջնորդ Ներսէս արքեպիսկոպոս Խուդավերդեանց:

—

«Новое Обозрѣніе» լրագրի ասելով, երկրագործութեան և պետական կալուածքների մինիստրի Կովկասեան լիազօրի օգնական Շիմանովսկի մօտ օրերումս կուղևորվի դէպի Երևանեան նահանգը:

—

Օգոստոսի 29-ին, Կարսում, «Кавказъ» լրագրի ասելով,—մի խուլ փողոցում, Կուբինսկի գնդի զօրանոցի ետևում, Տօնօեվի բնակարանում, տեղի ունեցաւ պայթումն. մեռան այդ բնակարանում գտնվող չորս հայեր, որոնց մէջ նաև տանուտէր Տօնօեվ. պայթման ժամանակ ծանր վիրաւորվեց նաև ամերիկահպատակ Նահիկեան, որ մի քանի օր առաջ եկել էր Կարս և որ շուտով մեռաւ ստացած վէրքից: Խուզարկութեան ժամանակ բնակարանում գտնվեցին 38 պղնձեայ ռումբեր, պայթուցիկ սրնգիկի երեք կապոցներ, Բիկֆորդի ժապաւէն, ժելատին և այլ պատկանելիքներ: Քննութիւնը շարունակվում է»:

—

Մենք յայտնել էինք, որ շրջիկ կաթնարանը, ներկայումս գործում է Նոր-Բայազէտի գաւառում և ծանօթացնում է գիւղացիներին կատարելագործված գործիքների հետ: Դարաչիչագից յետոյ կաթնարանը անցաւ Ախտայի շրջանը, ուր ցոյց տուեց սեր զատող [illegible] գործածութիւնը երկու Ախտի, Սուխոյ-Ֆօնտան և Ալափարս գիւղերում: Այնուհետև անցնելով Ելենովկայի շրջանը, շրջիկ կաթնարանը այցելեց Օրդաքլու, Հաջի-Մուխան, Նորադուզ և Տաշկունք գիւղերը: Կաթնարանը շուտով կը տեղափոխվի Փամբակ:

—

Թիֆլիս քաղաքի առաջին քաղաքային ապատարանի կառավարչի ներկայացրած հաշուից երևում է, որ օգոստոս ամսվայ ընթացքում ապատարանում գիշերել են 1282 հոգի, որոնք ըստ ազգութեան բաժանվում են հետևեալ կարգով. ռուսներ' 455 տղամարդիկ և 70 կանայք, հայեր' 559 տղամարդիկ և 31 կանայք, վրացիներ' 83 տղամարդիկ և 31 կանայք, Թուրքեր' 30 տղամարդիկ, լեհացիներ' 22 տղամարդիկ և այլազգիներ' 1 տղամարդ: Ըստ պարապման ամենաշատը եղել են' մշակներից 682 հոգի և գործելու անընդունակներից' 828 հոգի: Գիշերել են նմանապէս և 31 աշակերտ:

—

Ցայտնի է, որ քաղաքիս փողոցներում որոշ տեղերում ձիաքարշ երկաթուղու վագոնները պարտաւոր են կանգ առնել, որպէս զի գնացող-եկողները նստեն կամ իջնեն և կառքը պարտաւոր է շարժվել այն ժամանակ, երբ գնացողները կը նստեն, իսկ եկողները կիջնեն. սակայն այդ կանօնը բոլոր կօնդուկտօրները ճշտիւ չեն կատարում, որի պատճառով սակաւ չեն պատահում դժբաղդութիւններ: Այսպէս' անցեալները մի խեղճ կաղ և կիսով չափ կոյր, ինքն էլ հիւանդ Թիւրքահայաստանցի հայ, վերադառնալով ձիաքարշով հիւանդանոցից տուն, Վօրօնցովի փողոցում կայարանում իջնելիս վայր է ընկնում և սաստիկ ջարդվում և դաժնորհիւ № 41 կօնդուկտօրի, որը չսպասելով հիւանդի իջնելուն, հրամայում է քշել: Անգոյչ կօնդուկտօրի դէմ, լսում ենք, որ դատ է սկսվել: Ցաճախ պատահում է տեսնել, թէ ինչպէս ձիաքարշի ձիանները ծառաների ձեռքերից արձակված վազում են բազմամարդ փողոցներով: Որովհետև կարող են շատ հեշտութեամբ դժբաղդութիւններ տեղի ունենալ, ուստի ցանկալի է, որ այս հանգամանքի վրա ձիաքարշի վարչութիւնը ուշադրութիւն դարձնէր և պարտաւորեցնէր ծառաներին, իրանց ձեռքերից բաց չը թողնելու ձիերի սանձը:

—

Ստացանք Թաւրիզում հրատարակվող «Գործ» շաբաթաթերթի առաջին թիւ—յայտարարութիւնը, որից երևում է, որ շաբաթաթերթը պէտք է սկսէ լոյս տեսնել կանոնաւոր 1904 թւի յունվարից: Անկասկած, մի լրագրի պահանջը Պարսկաստանի հայերի համար վաղուց զգացվում էր և այդ տեսակէտից մենք ուրախութեամբ ողջունում ենք այդ պահանջը իրագործելու առաջին քայլը, բայց թէ կարող է «Գործ» շաբաթաթերթը բաւարարութիւն տալ այդ պահանջին և կանգնել իր կոչման բարձրութեան վրա, այդ մասին դեռ վաղաժամ է որ և է խօսք ասել, որովհետև անկարելի է առաջին համարի կամ յայտարարութեան յօդուածներից,—որոնք, ի դէպ է ասել, կազմված են շտապով և նոյն իսկ միամիտ ձևով,—որ և է եզրակացութիւն անել: Մեր անկեղծ բարեկամական խորհուրդն է, որ «Գործ» շաբաթաթերթը գլխաւորապէս նուիրէ իրան տեղական հարցերի մշակութեան, որով անկասկած, շատ մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ Պարսկաստանի հայ ժողովրդին, և չը ձգտէ ընդհանուր գրական—գիտական հարցերի քննութեան, որի համար դժուար թէ Թաւրիզի պէս մի քաղաքում բաւականաչափ հող և ույժեր պատրաստ լինեն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉ Է ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅՈՒՄ

Սուլթանի խրատը.—Այն ժամանակ, երբ ամբողջ Մակեդոնիան հրի ու սրի ճարակ է դարձել, երբ Թիւրքիայի բոլոր ծայրերից արեան հոտ է փչում, երբ եւրոպական պետութիւնները անվերջ առաջարկութիւններ են անում երկիրը խաղաղեցնելու համար—սուլթան Համիդը սառնասրտութեամբ շարունակում է իր ընթացքը սովորական հանդէսներ է սարքում, գահակալութեան տարեդարձ է տօնում և իր Եալդզեան «մուլլէնների» կրօնական—ազգային ձգտումներն է շոյում:

Ահա մի այդպիսի մեծադղորդ հանդէս էր նա կազմակերպել օգոստոսի 23-ին: Այդ օրվայ սելամլիքի ժամանակ առաջին անգամ սուլթանին ներկայացան հեծելազօրքի նոր կազմակերպած գնդերը, որոնք իրանց կազմով շատ նման են ռուս կօզակների գնդերին: Դրանք ուղարկվելու են բուլղարական սահմանները' յատկապէս մակեդօնացիների դէմ կռուելու, նրանց ներկայ և ապագայ խլրտումները ճնշելու համար:

Այդպիսով այդ նոր հեծելազօրքը Մակեդօնիայում կատարելու է նոյն դերը, ինչպէս համիդիականները Փոքր-Ասիայում—հայերի վերաբերմամբ: Այդ դերը չիշտելու համար է, որ սուլթանը այնպիսի հանդիսաւորութեամբ ուզատում է ընդունել նորակազմ գնդերը: Նա չէյխուլ իսլամի, զինուորական մինիստրի և ամբողջ շքախմբի ուղեկցութեամբ անձամբ յանձնում է դրօշակները գնդապետներին, մի և նոյն ժամանակ արտասանելով մի քաջալերիչ ճառ, մի խորհրդաւոր խրատ:

Նա խորհուրդ է տալիս արժանաւոր կերպով պաշտպանել Թիւրքական զօրքի տրադիցիաները, հաւատարիմ ծառայել իսլամին և մարդասիրութեանը, իսկ իսլամի դրօշակը կը պարգևէ նրանց փառք ու պատիւ:

«Արժանաւոր կերպով պաշտպանել Թիւրքական զօրքի տրադիցիաները»...—շատ խորհրդաւոր խօսքեր են դրանք, որ առանձին նշանակութիւն ունեն մանաւանդ այժմեան պայմաններում: Ի՞նչ տրադիցիաներ են դրանք: Այդ հարցի պատասխանը գտնելու համար պէտք է թերթել պատմութիւնը, առաջ քաշել վերջին տարիների անցքերը, որոնք պերճախօս կերպով կը պատասխանեն, որ անվերջ արիւնն ու անխնայ կոտորածներն են եղել Թիւրքական զօրքի տրադիցիաները:

Եւ այժմ նրանց «փադիշահը» նորից կոչ է անում հետևելու այդ ուղղութեանը, ցոյց տալու նոյնանման յատկութիւններ: Իսկ գործելու

մանակի գերիներուն «հաստրակաց աղջիկներու» դասը պաշտպանել և թոյլ չը տալ բարքի ոստիկանութեան շարունակելու իր քաջագործութիւնները:

Հակա-գերեվարական դաշնակցութիւնը հիմներ է իրեն համար օրգան մըն ալ' Աղաղակ (Le Cri) անունով: Այդ երկու մարմիններուն ստեղծումին շարժառիթ եղեր է հետևեալ դէպքը:

Թօրքի ոստիկանները ձերբակալեր, ոստիկանատուն են առաջնորդեր, «La Lanterne» պարիզեան օրաթերթի խմբագրին քոյրն ու նշանածը, հակառակ իրենց բուռն բողոքին:

Այդ տեսակ դէպք մը պատահեր էր նոյնպէս անցեալ տարի, Օկտաւ Միրբոյի, Պարիզի «Le Journal» գլխական օրաթերթի յայտնի աշխատակցին, «Le Calvaire», «Le Jardin des Supplices» և ուրիշ շատ գեղեցիկ վէպերու և «Les Affaires sont les affaires» թատերախաղի հեղինակին կնոջ վրա:

Պարիզեան թերթ մը' Հակա-գերեվարական դաշնակցութեան և իր օրգանին կազմակերպութիւնը ծանուցանելով, յոյս կը յայտնէ, որ այդ երկու հաստատութիւնները ո՛չ միայն «հասարակաց աղջիկներու» դասը պիտի պաշտպանեն, այլ պիտի յաջողեն այդ դժբաղդներուն մէջ արթնցնելու գիտակցութեան բաւական զօրեղ զգացում մը, որպէս զի անոնք դառնան «ազատագրուած աղջիկներ»:

Բայց խնդիր է գիտնալ, թէ հասարակական այս զգուացող անարդարութեան մէջ, ուր «հարկը կը լուծէ օրէնքը» ինչ օգուտ կրնան ունենալ խրատներն ու քարոզները, եթէ այդ գերուհիները ցնցմապէս չազատագրուին:

—

Այդ մեծ անարդարութիւնը բառնալու, ընկերական կազմակերպութեան աւելի կանօնաւոր, աւելի ներդաշնակ ու աւելի ազատ ձև մը տալու համար գիտունները, խորհողներն ու ընկերաբանները ստեղծել են հասարակական նոր վարդապետութիւններ, ընկերական փիլիսոփայութեան նոր սիստէմներ: Այդ վարդապետութիւններէն մէկն է համայնականութիւնը կամ ուրիշ խօսքով' կօմմիւնիզմը:

Ընթերցողներէն ինչպէս գիտեն, կօմմիւնիզմը, վերացական տեսութիւն մը, վերացումներու, ապատրաքսիօններու վրա հիմնուած չէնք մը չէ, այլ գիտական, լուրջ ուսումնասիրութիւն մըն է հասարակական ապագայ կազմակերպութեան: Կարգ մը խորհողներ, խորապէս քննելով ներկայ ընկերական կազմը, աշխատեր են գտնելու, թէ ինչ են այդ կազմի պակասաւոր կողմերը, ո՛րտեղ ին համայնատարած չարիքի աղբիւրները: Ու երկար քննութիւններէ, քննադատութիւններէ յետոյ գտեր են կարգ մը ճշմարտութիւններ, որոնց գործադրութեան մէջ կը կայանայ ապագայ մարդկութեան բաղդաւորութիւնը: Համայնական վարդապետութեան մէկ քանի գլխաւոր պահանջներն են օրինակ, որ հողը, իբրև սահմանափակ քանակութեամբ վայելքի առարկայ, պէտք չէ անհատական սեփականութիւն դառնայ, այլ պէտք է համայնքին, ամբողջ մարդկութեան սեփականութիւնը դառնայ. թէ արտադրութեան, արդիւնաբերութեան գործիքները, մեքենաները նոյնպէս պէտք չէ մասնաւոր սեփականութեան առարկայ կազմեն, թէ վերջապէս պէտք չէ թոյլ տալ, որ մէկ մարդ մէկ ուրիշը շահագործէ, մէկ խօսքով պէտք է ջնջել բոլոր ընկերական անարդարութիւնները, նախապաշարումները, ներկայ տնտեսական ռէժիմն իր հետևանքներով, բոլոր օրէնքները, բարոյականներ ու ընդունուած սովորութիւնները, կղերականութիւնը, պատերազմը, ալկօհօլը, պոռնիկութիւնը, թղթախաղը, ողորմութիւնը, լիւքսը, ցոփութիւնը և այլն:

Կօմմիւնիզմը միւս վարդապետութիւններէն կը ընորոշուի, մանաւանդ, հետևեալ ֆօրմիւլով'

«Ամեն մարդէ պէտք է աշխատութիւն պահանջել իր ուժերուն չափով, և բաւականութիւն տալ իր պէտքերուն համեմատ»:

Կայ ուրիշ վարդապետութիւն մըն ալ, որ «իւրաքանչիւրը պէտք է վարձատրել, կըսէ, իր աշխատութեան չափով և ոչ թէ իր պէտքերուն համեմատ»:

Մենք միտք չունենք այստեղ մանրամասնօրէն պարզելու համայնական վարդապետութիւնը: Միայն աւելորդ չէր ըլլար բառով մը հաստատելու, թէ ինչու այդ վարդապետութիւնը անուանեցինք գիտական, այսինքն դրական, ամուր հողի վրա կանգնած:

Ցայտնի է, թէ Ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան ալ նպատակն էր հասարակական կազմը փոխել և հաստատել մարդոց մէջ «ազատութիւնը, եղբայրութիւնն ու հաւասարութիւնը»: Բայց մենք գիտենք, թէ այդ մեծ շարժումը իր նպատակէն շեղեցաւ, մարդերու մէջ չը հաստատեց եղբայրութիւնն ու հաւասարութիւնը: Ինչու, որովհետև այդ շարժումի ղեկավարները տարդամ վերացումներով (abstraction) միայն կառաջնորդուէին, հասարակական չարիքի բուն շարժառիթներուն չէին թափանցած, չը գիտէին, թէ ինչ միջոցով պէտք էր ստեղծել հաւասարութիւնը: Իրենց տակաւին անծանօթ էր, կամ բաւական ուշադրութիւն չէին դարձուցած յեղափոխութեան տնտեսական մասին վրա: Եթէ անոնք աշխատած ըլլային կղերին, ազնուականութեան ձեռքէ յափշտակուած հողը համայնական դարձնելու, արդիւնաբերութեան գործիքները համայնքին սեփականութիւնն ընելու և վերջապէս մարդկային աշխատանքի շահագործումը անկարելի դարձնելու, այն ժամանակէն իսկ սկսած պիտի ըլլար մարդկութեան բաղդաւորութիւնը:

Ուրեմն ապագայ ընկերական յեղաշրջումը նպատակ պիտի ունենայ մարդկութեան արմատական ազատագրումը, որովհետև առանց տնտեսական անկախութեան մարդիկ ո՛չ ազատ, ոչ եղբայր և ո՛չ ալ հաւասար կրնան ըլլալ:

Բայց այստեղ կայ կարևոր հարց մը:

Որքան գիտական, որքան դրական ըլլայ վարդապետութիւն մը, տեսութիւն մը' չը գործադրուած, փորձնական հողի վրա չը դրուած չի կրնար բացարձակ իրականութեան մը ձգողութիւնն ու հրապոյրն ունենալ: Այս պատճառով ալ ընկերաբանները, հասարակական նոր կազմակերպութեան մը յղացողները ջանացած են իրենց վարդապետութեան գործնականու-

տապարէցը արդէն ընտրված է և չատ նպաստաւոր։

Ահա թէ հայրախնամ սուլթանն ինչ ձևով է իրագործում իր խոստացած բարենորոգումները, ահա թէ ինչ միջոցով է աշխատում երկիրը խաղաղեցնել։

Ինչպէս երևում է բողոքող ձայնը արեան մէջ խեղդելը նրա կարծիքով մարդասիրական գործ կատարել է նշանակում։

—

Ապստամբները պատերազմ չեն ուզում.—Ինչպէս յայտնի է, մինչև այժմ բոլոր շրջաններում տիրում էր այն կարծիքը, թէ ապստամբ մակեդոնացիները ամէն կերպ աշխատում են պատերազմ առաջացնել Թիւրքիայի ու Բուլղարիայի միջև։ Այժմ «Times»-ի ճղճամիցը գալիս է հաւաստացնելու, թէ հիշտ չէ այդ կարծիքը։ Այդ թղթակիցը խօսակցութիւն է ունեցել մակեդոնական մի յայտնի գործիչի հետ, որը և հերքել է վերոյիշեալը.

—Մակեդոնացիները, ասել է նա, բոլորովին չեն ուզում մտնել Բուլղարիային Թիւրքիայի հետ կռուելու, որովհետև նախ հարց է, թէ արդեօք Բուլղարիան կը կարողանայ յաղթել. երկրորդ կան բազմաթիւ ուրիշ պատճառներ, որոնց հիման վրա պատերազմը ցանկալի չէ։ Մակեդոնացիները չատ լաւ գիտեն, որ վերջ ի վերջոյ մեծ պետութիւնները պէտք է վճռեն Մակեդոնիայի վիճակը, ուստի չեն ցանկանայ, որ այդ պետութիւնները այն կարծիքը կազմեն, թէ ապստամբները գործում են բալկանեան մի որ և է պետութեան օգտին։ Թիւրք-բուլղարական պատերազմը մակեդոնական հարցին զուտ բուլղարական բնաւորութիւն կը տայ, որ միայն վնասել կարող է այդ հարցին, մանաւանդ Բուլղարիայի յաղթութեան դէպքում։ Ինչ էլ որ լինի, խաղաղութեան պայմանները թելադրողը կը լինի ոչ թէ Բուլղարիան, այլ մեծ պետութիւնները»։

Մակեդոնացիները ուզում են միայն ինքնավարութիւն ձեռք բերել Եւրոպայի միջամտութեամբ։ Նրանք չեն ուզում ոչ բաժանել իրանց հայրենիքը, ոչ էլ միացնել մի որ և է պետութեան։

Մակեդոնիան մակեդոնացիների համար, ուրիշ ոչինչ։

Եւ ապստամբները հաւատացած են, որ վերջապէս պիտի կարողանան ձեռք բերել այդպիսի միջամտութիւն Եւրոպայի կողմից, որքան էլ որ ծանր արժենայ նա»։

—

Ռումինացիների բողոքը.—Թիւրքական զօրքը իր գազանային քաջագործութիւնները կատարելիս ոչ մի խտրութիւն չէ դնում ազգութիւնների մէջ։ Նա կոտորում է բոլոր քրիստոնեաներին։ Ահա հէնց այդ պատճառով դժգոհութեան և բողոքի ձայներ են բարձրացնում ոչ միայն բուլղարները, այլ նաև սերբերը, ռումինները և նոյն իսկ յոյները։

Բուխարէստում ապրող մակեդոնական ռումինները խնդրագիր են տուել ռումինական արտաքին գործերի մինիստր Բրատիանոյին, խնդրելով որ նա միջամտէ և Բ. Դրանը դիմում

անէ՝ Մակեդոնիայում ապրող կուցօ-վալախներին, ռումիններին պաշտպանելու համար։

—Անհրաժեշտ է պաշտպանութիւն, գրում են նրանք, որովհետև ռումինները էլ ասպնջվում և տառապում են միւս քրիստոնեաների հետ համահաւասար։

Բայց ով է լինելու այդ պաշտպանը։

—

Մակեդոնացու խոստովանութիւնը.—Անգլիական «Daily News» լրագրի Սօֆիայի թղթակիցը խօսակցութիւն է ունեցել մակեդոնական ապստամբութեան ղեկավարներից մէկի հետ և վերջինս խոստովանել է հետևեալը.

—Մակեդոնիայի քրիստոնեաները, ասել է նա, արհեստով ջարդարարներ և յեղափոխականներ չեն։ Նրանք միայն պահանջում են իրանց աշխատելու և այդ աշխատութեան պտուղները վայելելու համար, առանց թալանումների ենթարկվելու։ Նրանք համբերող են. 25 տարի սպասեցին բարենորոգումներին, որ խոստացված էին Բեռլինի դաշնագրով։ Թիւրքերը վախենում են պետութիւնների միջամտութիւնից և այդ պատճառով էլ չտապում են կոտորել—ոչնչացնել մակեդոնացիներին։ Թիւրքերի այդպիսի դաժանութիւնը ստիպում է մակեդոնացիներին խստութիւններ գործ դնել։ Իսկ թիւրք կառավարութիւնն ինքը թոյլ չի տալիս կանանց և երեխաների սպանելու և գիւղեր այրելու։ Թուրքաց նաւախմբի յայտնուելն այն հետևանքն ունեցաւ, որ պակասեց հիւպատոսների եռանդը և քաջալերվեցին թիւրքերը։ Առաջ հիւպատոսները գոնէ միջամտում էին թշուառների համար. այժմ այդ էլ դադարել է»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Նորերս Գերմանիայում մի դէպք պատահեց, որ չատ լաւ բնորոշում է գերմանական կայսրին։ Ծագել է մի վէճ գերմանական կայսր Վիլհելմի և Մէց քաղաքի քաղաքային վարչութեան մէջ հետևեալ առիթով։ Մէց քաղաքում գումարվել էր քաղաքների ներկայացուցիչների կօնգրէս և գերմանական թագաժառանգը յատկապէս եկել էր ողջունելու կօնգրէսը և իր հօր կողմից յորդանք արտայայտելու հասարակական ինքնավարութեան։ Սակայն հէնց այդ օրը հրատարակվեց կայսրի հետևեալ հեռագիրը, ուղղված Էլզաս-Լոտարինգիայի փոխարքային. «Նորից Մէցում բռնկվել է տիֆի համաճարակ, որը տարածվել է ոչ այժմ քաղաքացիական ազգաբնակութեան մէջ, բայց սպառնում է նաև զինւորականներին։ Վարակման պատճառը—ջրի վատ բաշխումն է և մանաւանդ գլխաւոր աղբիւրների կեղտոտութիւնը, աղբիւրների, որոնց վիճակը խիկապէս չը լսված բան է։ Ամէն բանի մէջ յանցաւոր է քաղաքային վարչութիւնը, որը, չը նայելով բազմապատիկ դիմումներին, ոչ մի միջոց ձեռք չէ առել աղտոտող աղէտի առաջն առնելու համար։ Պատերազմի դէպքում այդպիսի կարգերը կարող են մեծ աղէտներ առաջ բերել։ Որովհետև Մէցի քաղաքային վարչութիւնը մինչև այժմ մնում է իր վրդովեցուցիչ անհոգութեան մէջ, ուստի ես խնդրում եմ անմիջապէս և առանց կանգ առնելու ամենաազդու միջոցների առաջ ստիպել քաղաքի վարչութեանը կատարել իր պարտականութիւնները»։ Կարդալով այսպիսի մի վճռական հեռագիր, ամէն մարդ չէր կարող չը գովել կայսրի վարմունքը, որ այնքան սուրն մօտ է առնում ազգաբնակութեան և զինւորների առողջական վիճակը, սակայն միւս կողմից և անհաւատալի էր թւում, որ Մէցի քաղաքային դուման, որի հայնաւորներն են կրթված անձինք—փաստաբաններ, բժիշկներ, դատաւորներ, թոյլ տար իրան այդպիսի աններելի վարմունք։ Եւ ճշմարիտ, բանից դուրս եկաւ, որ կայսրին սխալեցրել են և նա, առանց կանխապէս ստուգելու փաստերը, հաւատացել է իրա հաղորդածներին և այդպիսի խիստ կերպով դատապարտել Մէցի քաղաքային ինքնավարութեան գործունէութիւնը։ Պահպանողական և բարեմիտ մամուլը մեծ ափսոսանքով ստիպվեց խոստովանել, որ Վիլհելմ կայսրին սխալեցրել են։ Մէցի դուման իսկոյն արտակարգ ժողով գումարեց և միաձայն որոշեց, առողջապահ—բժիշկների և յատուկ էկսպէրտ—տեխնիկների կարծիքները լսելուց յետոյ, թէ որովհետև առաջինը, 1870 թւից ի վեր Մէցի բնակիչների մէջ մինչև այսօր տիֆի հիւանդութեան համաճարակ չէ եղել, երկրորդ, ջրանցքների վիճակը ճանաչված է իդէալական բոլոր մասնագէտների կողմից, և այդ հանգամանքը բացարձակապէս անհնարին է հացուցանում ջրի վարակումը և աղտեղութիւնը, ուստի կառավարութեան տուած տեղեկութիւնները բոլորովին անհիմն են և նրանցից հանած եզրակացութիւնը չէ համապատասխանում իսկութեան հետ։ Ապա դուման որոշեց, ուղարկել կայսրին պատգամաւորութիւն—բացատրելու համար թիւրիմացութիւնը, յայտնել քաղաքագլխին վստահութիւն և այդ որոշումը հրատարակել։ Բայց ինչպէս կարող էր ծագել այդպիսի «անլուր» թիւրիմացութիւն։ Բանից դուրս եկաւ, որ Մէցի պարիսպներից դուրս գտնվող զօրքը պէտք ունենալով ջրի և նոր խողովակների, կամեցել էր, որ քաղաքը ինքը հոգայ նոր ջրանցք շինելու ծախքը, որ մի քանի միլիոնի է հասնում. բայց քաղաքային վարչութիւնը չէր համաձայնել, առարկելով, թէ դա տեղական պարտաւորութիւն չէ, այլ ընդհանուր-պետական։ Եւ ահա զինւորական վարչութիւնը՝ քաղաքային վարչութեան յամառութիւնը կոտրելու համար, հնարել էր սուտ լուրը տիֆի և ջրի վարակման մասին։ Այդ լուրը հասցրել էին կայսրին և սա իրան յատուկ փութկոտութեամբ, շտապել էր պախարակել Մէցի դումային։ Այժմ, ինչպէս հաղորդում են լրագիրները, բէյխստագը բացատրութիւն պէտք է պահանջէ կանցլեր կոմս Բիւլովից Մէցի վարչութեան հասցրած այդ նախատինքի համար։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

2 սեպտեմբերի

ՊԵԿԻՆ։ Իշխան Ցինը հաղորդեց դեսպաններին, թէ նա չատ չափաւոր է համարում Ռուսաստանի յայտնած նոր պայմանները Մանջուրիան զօրքերից մաքրելու վերաբերմամբ։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ։ Զէմստվօն կազմակերպել է կրկնողական դասընթացներ ֆէլդշէրների և մանկաբարձուհիների համար։ Բացված են էլէքտրօ-տեխնիկական դասընթացներ։ Սկսված է քաղաքային ապատարանի շինութիւնը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Գիւղացիները հաճութեամբ այցելում են գիւղատնտեսական ցուցահանդէսը։ Նրանք ուշադրութեամբ են վերաբերվում գիւղատնտեսական մեքենաների գործողութեանը և գիւղատնտեսական ընթերցանութիւններին։

ԱԹԷՆՔ։ Համալսարանական ընտրութիւնների պատճառով այստեղ ցոյց տեղի ունեցաւ. 14 մարդ սպանված և վիրաւորված են։

ՀՌՈՄ։ Թագաւորը և թագուհին նոյեմբերի 1-ին ուղևորվում են Պարիզ, որտեղ կը մնան մինչև նոյեմբերի 5-ը։ Արտաքին գործերի մինիստրը Մօրին ուղեկցելու է թագաւորական զոյգին։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Այսօր տեղի ունեցաւ ունիֆիկացիայի վերաբերեալ ակտերի ստորագրութիւնը և համապատասխան յայտագրերի փոխանակութիւն Բ. Դրան և «Dette pyblique»-ի միջև։

ՊԵՍՏԻԳՕՐՍԿ։ Լերմոնտովեան գալլերէայում տեղի ունեցաւ հանդէս, որ կազմակերպել էր հանքային ջրերի դիրեկտորը։

ՀԵԼՍԻՆԳՖՈՐՍ. Հեղեղի պատճառով ընդհատվել է երկաթուղային հաղորդակցութիւնը Տարվէս-Գօնստաֆելի միջև հաւանականօրէն 14 օրով։

8 սեպտեմբերի

ՕՐԷՕԼ։ Մեծ Իշխան Թագաժառանգը գիւղատնտեսական ցուցահանդէսի մասնաժողովին ներկայացրել է երկու արծաթէ վազաներ՝ էքսպօնատներին տալու համար։

ՍՕՖԻԱ։ Զիչեվ զնդապետը նշանակված է քաղաքական գործակալ Կ. Պօլսում։ Գիւղերը, անյայտ անձինք, օգտվելով ժանդարմների բացակայութիւնից, երկաթուղու կայարանից տարել են մի քանի հրացաններ։ Դիմադիր կուսակցութիւնների միջև համաձայնութիւն կայացաւ՝ կառավարութեան դէմ համերաշխ կերպով գործելու համար։ Մինիստրները որոշել են ընտրութիւնների ժամանակ չարունակ ճանապարհորդութիւններ կատարել, որպէս զի ապարդիւն դարձնեն դիմադրականների միութեան ջանքերը։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Սերբիական ափերից բերվող մթերքների համար նշանակված էր հինգօրեայ կարանտին. այժմ նոյնանման կարանտին սահմանած է նաև Սերբիայի հիւսիսային մասից—(մինչև Պայաս)—բերվող մթերքների համար։ Մարսէլից բերվող մթերքներն էլ ենթարկվելու են հինգօրեայ կարանտինի։

ՊԱՐԻԶ։ Աղէքսանդրիայի ֆրանսիական նախկին դեսպանը նշանակված է դեսպան Լիսաբօնում։

ՍՕՖԻԱ։ Սօֆիայի, Պլովդիվի և Սլիվնայի շրջաններում մաքերի մեծ յուզմունք է տիրում՝ Թիւրքերի կենտրոնանալու պատճառով բուլղարական սահմանի վրա։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Անհիմն է այստեղի մի քանի լրագիրների հաղորդած տեղեկութիւնը այն բանի մասին, թէ մտադրութիւն կայ չարաթ գիշեր յարձակում գործել բերդի վրա՝ կալանաւորված օֆիցերներին ազատելու համար։—Զինւորական դատարանը կը գումարվի միայն այս օրերս։

ՍՕՖԻԱ։ Կառավարութիւնը կանչեց պահեստի զօրքերի մի մասը սահմանագծային դիվիզիաները ուժեղացնելու՝ հրոսակախմբերի անցնելը աւելի լաւ արգելելու համար։

Թիւնը փորձել։ Ցիչենք այդ տեսակ փորձերու երկու գլխաւորները։ Անգլիայի Ռոբէրտ Օուէնի (Robert Owen) և Շառլ Ֆուրիէի ֆալանսթէրական փորձերը։

Այս երկու մտածողներուն ալ փորձը չաջողեցաւ, որովհետև իրենց վարդապետութիւնը գիտական որոշ հող չունէր իր ներքև ու չատ միամիտ էր բաղդատմամբ ներկայ տրամադրներու։

Մինչև հիմա տակաւին ոչ մէկ կարևոր փորձ կատարուած էր կոմմիւնիստ կամ կօլլէկտիվիստ վարդապետութեանց գործադրութեան։ Ընկերաբաններն ալ լուրջ մտածումով կառաջնորդուէին, թէ այդ տեսակ փորձերը անխուսափելի պիտի ըլլան մասնակի, և ինչ որ աւելի ծանր պարագայ մըն է, արհեստական, հետևաբար պիտի մատնուին անյաջողութեան և առաջ պիտի բերեն անվստահութիւն և վրդովմունք։ Կամ նոյն իսկ, եթէ փորձը աջողելու հաւանականութիւններ ունենայ, տիրապետող դասակարգը իր չահերը վտանգուած տեսնելով թոյլ չը պիտի տայ, որ գործը խաղաղ զարգացումով առաջ գնայ, ամէն կարելի խոչընդոտները պիտի յարուցանէ փորձը խափանելու համար։

Այս դատողութիւնները, որ իրենց մէջ կը պարունակեն ճշմարտութեան բաւական խոչոր մաս մը, չընկրկեցին կարգ մը խորհողներ, որոնք այն կարծիքին էին, թէ պէտք է կոմմիւնիստական փորձեր կատարել, նոյն իսկ անյաջողութեան վտանգով։

Այսպէս, 5—6 տարի առաջ, համայնական գաղափարներով տոգորուած կօչկակար մը, Ժօռժ Բիւտօ, կոմմիւնիստական գաղութ մը հաստատելու նպատակով հասարակութեան դիմեց օգնութեան կոչով մը, որուն պատասխանեցին Կլէմանսօի, Ա. Ֆրանսի, Միրբօի պէս մարդիկ։ Ժօրժ Կլէմանսօ այդ առիթով գեղեցիկ յօդուած մըն ալ գրեց «Aurore»-ի մէջ։

Արմատական ձգտումներով հեղինակ մը՝ Լիւսիէն Դէկավ, Մօրիս Դօնէի՝ ֆրանսացի յայտնի թատերագրի մը համաշխատակցութեամբ՝ կոմմիւնիստական փորձերի հարցը բեմին վրա հանեց։ Մօրիս Դօնէի աշխատակցութեամբ գրեցին Բացատանը (la Clairière) թատերախաղը, որ համայնական վարդապետութեան տեսութիւնները գործադրել աշխատող, համայնական կեանքով ապրելու փորձ մը ընողներու ձեռնարկին չուրջը կը դառնայ։ Այդ թատերախաղը հարցին ուսւաւ տաք այժմէութիւն մը։ Պէտք է ըսել թէ թատերախաղը կը վերջանար փորձի անյաջող ելքով։ Փորձերու կուսակիցներն ու հակառակորդները դարձեալ վիճաբանութեան մէջ մտան ու յաղթանակը գրեթէ վերջինները տարին։

Այդ դէպքէն յետոյ անցաւ մէկ քանի տարի ու տեհ ֆրանսական թերթերն ու հանդէսները կը հաղորդեն, թէ փորձեր կատարելու հարցը դարձեալ ստացած է այժմէութիւն ու այդ տեսակ ձեռնարկներ կը կատարուին ոչ միայն Ֆրանսայի, այլ և Հոլլանդայի, Ամերիկայի, Բելճիկայի մէջ միանգամայն։

Ամենէն հետաքրքրականն ու ուշագրաւը Վօի մէջ (Ֆրանսա, Aisne-ի դէպարտըման) կատարուած փորձն է։ Արհեստաւորներու փոքրիկ խումբ մը, Վօի մէջ, որոշ տեղ մը հաւաքուելով՝ իրենց գաղթականութիւնը անուաներ են Ազատ Միջավայր (le Milieu Libre)։ Եղեր են մեքենաներու, գործիքներու նուիրատուութիւններ։ Աշխատանքը օրէնքներու մէջ սահմանափակուած չէ. ոչ պատրոն կայ, ոչ ալ օրավարձ։ Իւրաքանչիւր արհեստաւոր՝ իր արհեստը գործադրելով՝ արդիւնքը պարզապէս ապառողէ ապառող կը փոխանակէ։ Գաղութին անդամները բացարձակապէս ազատ են մնալու կամ հեռանալու. եթէ հետաքրքիրներ գանուին, անոնց ուրիշներ փոխարինում են։ Այսպէս կօշկակար մը Ազատ Միջավայրէն հեռացեր է և ուրիշ մը անոր տեղ եկեր է իր կնոջ հետ միասին։ Մէկը գաղթականութեան անդամակից եղեր է, յուլիս 18-ին, կաթնատու կով մը հետը տանելով և գաղթականութեան կաթը պիտի հայթայթէ։ 590 ֆրանկով լուծ մը եզ գներ են փորձին համակրողները և հողագործ անդամները մշակութեամբ կը զբաղին 10 հեկտար վարձուած հողի վրա։ Այդ դաշտին մօտ անընակ տուն մը՝ գոմով հանդերձ՝ նուիրեր է տան սեփականատէրը՝ Կուէնօն անունով մէկը, երբ հողագործները վարձելու համար դիմեր են իրեն։ Տունը 1500 ֆրանկ արժէ։ Պարիզաբնակ բողոքական հոլիւ մը նուիրեր է տան կահ կարասիք և ուրիշ իրեղէններ։

Գաղութի նախնական ծախքերը կը հոգացուին Պարիզի համակիր շրջաններէն։ Մտանակից անդամները յաճախակի այցելութիւններ կընդունին համակիրներէ, որոնք այլ և այլ տեղերէ կը դիմեն դէպի Վօ, մօտէն հետևելու համար կատարուած փորձին։

Լիւսիէն Դէկավ և իր աշխատակիցը Մօրիս Դօնէ այցելեր են նոյնպէս՝ հարկ եղած ուսումնասիրութիւններն ընելու։

Պարիզի գրեթէ բոլոր յայտնի թերթերը երկար յօդուածներ նուիրած են «Ազատ Միջավայրին»։

«Figaro»-ն յօդուած մը ունի մայիս 12-ի համարին մէջ, Congréganistes sans le savoir (Միաբաններ, որոնք չը գիտեն, թէ միաբան են) վերնագրին տակ։ «Temps»-ը՝ Ազատ Միջավայր վերնագրին տակ։ «Journal»-ը Clairière de Vaux վերնագրին տակ և Լիւսիէն Դէկավի ստորագրութեամբ։

«Autorité»-ն Congrégation autorisiè? (Թոյլատրուած միաբանութիւն) վերնագրով։ Եւ տակաւին չատ ուրիշ թերթեր։ Անշուշտ, այլ և այլ կարծիքի այդ հրատարակութիւններուն գնահատութիւնը նոյնը չի կրնար ըլլալ։ Ցոսեանները մեծամասնութիւն կը կազմեն տակայն։

Մօտաւոր ապագան ցոյց պիտի տայ, թէ այդ փորձերը ինչ չափով յաջողութիւն պիտի վայելեն։ Ամեն պարագայի անոնք չատ հետաքրքիր են ու յատկանշական։

Տիգրան

Թիֆլիս։

Պետրօվը շրջաբերական հեռագրով գրել է Պետերբուրգի, Պարիզի և Վիէննայի բուլղարական քաղաքական գործակալներին, ուշադրութիւն հրաւիրելով Թիւրքիայի հետզհետէ աճող զինւորման վրա։ Պետրօվը ասում է, թէ ապահովութիւն չունենալով Թիւրքիայի յարձակողական միտումների դէմ, բուլղարական կառավարութիւնը ստիպված կը լինի միջոցներ ձեռք առնել՝ այդքան նշանաւոր հանգամանքների համեմատ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽԱՉԻԿ ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով. փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 3 ր. (9 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 24 ր. (11 ժ. 22 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 44 ր. (9 ժ. 42 ր.)։

Փօստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 18 ր. (10 ժ. 16 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 4 ժ. 25 ր. (5 ժ. 23 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 20 ր. (6 ժ. 18 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժամ 3 րօպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 1 ժ. 3 ր. (2 ժ. 1 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժ. 3 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 6 ժ. 51 ր. (7 ժ. 49 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 6 ժ. 58 ր. (7 ժ. 56 ր.)։

Փօստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 9 ժ. 23 ր. (10 ժ. 21 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 10 ժ. 51 ր. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 5 ժ. 8 ր. (6 ժ. 6 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 10 ժ. 3 ր. (11 ժ. 1 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 10 ժ. 34 ր. (11 ժ. 32 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 3 ժ. 2 ր. 4 ժ.)։

Փօստատար գնացքը դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Երևան երեկոյեան 11 ժ. 32 ր. (12 ժ. 30 ր.), հասնում է Երևան 5 ժ. 14 ր. (6 ժ. 12 ր.), հասնում է Կարս 2 ժ. (2 ժ. 58 ր.)։

Փօստատար գնացքը Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 57 ր. (4 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ երեկոյեան 7 ժ. (7 ժ. 58 ր.), Երևանից դուրս է գալիս 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 5 ժ. 11 ր. (6 ժ. 9 րօպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր. բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզական հիւանդ.
ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։
Ա. Գ. ՏԱՐԱՍԵԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՕՍՏՕՄՊԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—7½—8 ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համաճարակի (Լեչեբնիցա) և օպերացիայի համար սենեակներ։
Օ. Ց. ԱԶՎԱՆԻՑԿԻ—ատամ. ծովկահատ և բժշկական մարմնամարզ. գիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ.

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.

Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փ. տ. № 8.
(Ե. Հ. Չ.) 12—100

Մի հայ օրիորդ

ցանկանում է ունենալ հայոց լեզուի դասեր կամ դաստիարակչուհու պաշտօն հայ ընտանիքներում, Թիֆլիսում և այլ քաղաքներում. ինչպէս օրինակ Արմաւիր և այլն. կարող է նոյնպէս ձև ու կարի և շքեղ ձեռագործների դասեր տալ։ Հասցէն Тифлисъ, Авчальская ул. № 34 Մ. Ցովհաննէսին։ 1—3

Հարկաւոր է

Լօօ գիւղի ս. Աստուածածին եկեղեցու համար

ՄԷԿ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ներսիսեան դպրոցաւարտ, նաև գիտակ եկեղեցական արարողութեան՝ աչօղակ ձայնով։ Պայմանների մասին գրել՝ Сочи (Чер. Губ.) Господину управляющему имѣніемъ Варданэ: съ передачею Лоо, Алексану Трабезоньянцу. 1—4

ՄԻ ՓՈՐՁՎԱԾ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ

Անհատական պայմաններով ցանկանում է հաշուապահի պաշտօն ստանձնել՝ կէսօրից յետոյ զբաղվելու պայմանով։ Նոյնը ընդունում է ամեն տեսակ գրաւոր զբաղմունքներ։

Հասցէն խնդրեմ թողնել «CORBOZ» կալբասնի մագազինում, Երևանեան հրապարակի վրա։ 1—3

ԴՊՐՈՑ և ՊԱՆՍԻՈՆ

Յով. Մէլիք-Ջհանեանցի

Ընդունվում են գիշերօթիկ և երթևեկ աշակերտներ և պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցները մտնելու համար։ Աւանդվում են գերման., ֆրանս. և լատին. լեզուները։

Тифлисъ. Армянскій базаръ, домъ Гургенова, № 28. (Ե. Հ. Չ.) 9—10

Իմ աշխատութեամբ լոյս են տեսել հետևեալ

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

Աշակերտաց համար.

1. Դասատետր կրօնի	ա.	տարի	. —	25
2. »	»	բ.	»	. —	20
3. »	»	գ.	»	. —	30
4. Հին-ուխտ		դ.	»	. —	35
5. Նոր-ուխտ		ե.	»	. —	40
6. Գործք առաքելոց		զ.	»	. —	40

Ուսուցչաց համար.

7. Ուղեցոյց կրօնի—Հին-ուխտի (սպառ.)	— —
8. » » —Նոր-ուխտի	. 2— 5
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. հ.	1—50
10. » » » Ե. »	— 50

Ինձ դիմողներին տալիս եմ 1. 6 տարիների համար 25%. 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զեղչ։

Կարելի է դիմել—1) ինձ (Коммерческое училище), 2) Центральная книжная торговля և 3) Книжный магазинъ „Гуттенбергъ".
13—100 Սահակ քահ. Սահակեանց

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ԳՐԱՇԱՐՆԵՐ

ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ

Դիմել՝ Михайловскій пр., № 82, Типографія Каменмахера. 2—3

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ԴՊՐՈՑ

Ն. Գ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆԻ

Աշակերտուհիների ընդունելութիւնը ամենայն օր։ Հասցէն՝ Սօլոլակ, Бебутовская ул., № 64. д. Теръ-Осипова. 2—4

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ—ՊԱՆՍԻՕՆ

ԻՎ. Զ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

Երեխաների ընդունելութիւնը շարունակվում է։ Տումանօվսկայա փողոց, սեփ. տուն, № 11. 2—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Լիակատար Ցանկ Դիէզների

որոնք հայերէն լեզուով ներկայացնելու թոյլատրված են Կովկասեան շրջանի բեմերի վրա։

ԳԻՆՆ է 50 Կ.

Վաճառվում է Կենտրօնական գրավաճառանոցում և «Թատրոնի» խմբագրատանը։ 3—3

ТОРГОВЫЙ ДОМЪ ЛЕОПОЛЬДЪ НЕЙШЕЛЛЕРЪ

извѣщаетъ, что съ 1-го сентября открывается имъ на Эриванской площади, въ домѣ Городскаго Кредитнаго Общества,

ОПТОВЫЙ СКЛАДЪ
РЕЗИНОВЫХЪ ГАЛОШЪ
Т—ва Россійско-Американской Резиновой Мануфактуры
И ПРОДАЖА КОЖЕВЕННЫХЪ ТОВАРОВЪ
русскаго и заграничнаго производства.

(31 օ. 2, 4, 6, 7 ս.) 2—5

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ!!!

Վ. և Ա. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻ

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ,

որը գտնվում է Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, ռաշէին գիմնազիօնի հանդէպ՝ նշանակված է

ՄԻՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՎ
ՉԸ ՏԵՍՆՎԱԾ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ։

Ծախու դրված են՝ ձմեռային և ամառային սեզօններից մնացած՝ տղամարդկանց, կանանց և երեխաների բոլոր ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԸ, որոնք անպատմելի կերպով պակասեցրած են խսկականից—30%-ից մինչև 50%։

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ!!!

Անպայման առանց սակարկութեան։ 11—15

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Թիֆլիս, Միքայէլեան փողոց, № 161.

Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 10-ին։ Դասընթացքը կիսամեայ է։ Մանկավարժական կազմը—լաւագոյն մասնագէտներից։ Կուրսերին կից կան պրակտիկային մուլքիոյ, գրադարան և բիւրօ. ընդունվում են երկու սեռի անձինք։ Ծրագիրը—Ս. Պետերբուրգի կուրսերի նման։ Դասախօսութիւններ պրակտիկական, առևտրական աշխարհագրութիւնից, հաշուագիտութեան զանազան ճիւղերից—բանկային, երկաթուղային, պետական, խմիչքեղէնի արքունի վաճառման, գործարանային և այլն։ Խնդիրներ ընդունվում են մինչև սեպտեմբերի 10-ը կուրսերի դիւանատանը։ Միքայէլեան փողոց, № 161, առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև ժամի 1-ը և երեկոյեան 5—8-ը։

Հիմնադիր Ի. Բրօն Ֆօն Բրէննէր։

Ե. Հ. Կ. 6—15

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Ե. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

(Տնօր. Յովհաննջանեան)

Բեբութովսկայա փողոց, № 38.

Ընդունվում են երկու սեռի մանուկներ և պատրաստվում միջնակարգ դպրոցների համար։ Ընդունելութիւնը օգոստոսի 22-ից, ուսումը սեպտեմբերի 1-ից։

Մանկական պարտէզի պարապմունքները սեպտեմբերի 10-ից Պետերբուրգի ֆրեօբելեան կուրսերն աւարտած վարժուհու ղեկավարութեամբ։

(օգ. 22, 24, 26, 28, 31-ին, սեպ. 1, 2, 4 5 և 7-ին) 6—10

Մանկական պարտէզ, ուսումնարան եւ պանսիօն

Ս. Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Բագու

Օգոստոսի 15-ից տեղափոխվում է նոր բնակարան—Губернская ул. д. Бр. Красильниковыхъ, հայոց եկեղեցու մօտ։

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից։

8—8

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն 4½ ամսում։

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն։ 2) Առևտրական թուաբանութիւն։ 3) Առևտրական թղթակցութիւն։ 4) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն և ուղղումն անհնազանդ ձեռագրի։ 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա։ 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինկտօնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։

Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով և իրանց գործին մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատվել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար էլ հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ։

Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5 մինչև 7 երեկ.։ Պարապմունքները սկսվում են 1903 թ. սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 րօպէի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պոստի ծախս վճարելու։ ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ։ (Կ. Ե. Հ.) 17—25

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 3 Сентября 1903 г.

Электропечатня Груз. Изд. Т—ва, В. Ванкская ул.